

Zlata »krona« na vrtu:

Grmičasta šmarna detelja

Prav kmalu bomo lahko na soncu izpostavljenih brežinah v toplém submediteranskem delu Slovenije občudovali rumeno obarvane manjše grmiče, ki bodo s svojo živo barvo popestrili pomladno zelenino. To je grmičasta šmarna detelja (*Coronilla emerus subsp. emeroides*), ki je eden izmed naših zgodaj cvetočih grmov, katerih dom je v submediteranu. Ime *Coronilla* je pomanjševalnica latinskega imena *corona* in pomeni kronica, na kar spominja združeno okroglo socvetje.

Besedilo:
dr. Jože Bavcon
in mag. Blanka Ravnjak

Fotografije:
dr. Jože Bavcon, Shutterstock

Cvetovi, ki trajajo celo do prve slane

V notranjosti Slovenije šmarno deteljo najdemo predvsem na soncu izpostavljenih legah na južnih apnenčastih in strmih pobočjih. V naši obalni regiji lahko zacveti že zelo zgodaj, včasih že marca, v notranjosti pa sta njen čas cvetenja april in maj. Včasih lahko cveti še vso prvo polovico junija. Grmičasta šmarna detelja prav tako zelo rada pocvita še kasneje. V dovolj vlažnem letu lahko po prvem obilnem majsko-junjskem cvetenju cveti še kar naprej do prvih slanih in

cvetoče primerke opazimo tudi skozi jesen, v obmorskih predelih pa s cvetenjem vztraja celo do decembra. Kako dolgo bo cvetela, je odvisno od okoljskih dejavnikov tistega leta in jesenskega mraza.

Rastlina ima toliko specifičnih značilnosti, da jo je v naravi težko zgrešiti. Spada v družino metuljnic. Grm šmarne detelje zraste v višino meter ali več, v širino pa se razraste tudi do premera dveh metrov. Listi so lihopernati, sestavljeni iz veliko drobnih lističev, ki so narobe jajčasti in dolgi od 10 do 15 mm. Celoten sestavljen list pa doseže dolžino do 6 cm. V suši zgubi ker nekaj listov, vendar se lahko po sušnem poletju jeseni ponovno olista. Cvetovi so dičeči, rumeni, metuljasti in somerni ter do 2 cm dolgi. V kroni je skupaj do sedem cvetov. Poganjki so robati.

Značilno zanjo je, da so mladi poganjki še zeleni in opravljajo tudi fotosintezo, medtem ko stari postanejo sivi. Vrsta je v notranjosti listopadna, v submediteranu pa večinoma zimzelena. Plodovi so dolgi, tanki in deljeni stroki, ki lahko razpadejo na posamezne

V naravi rastlino oblikuje divjad z obžiranjem, v vrtu pa jo bomo morali obrezovati sami.

mladi poganjki so zeleni, stari se obarvajo sivo.

Čudovit dodatek za na vrtno grede

A kljub njeni strupenosti ni razloga, da je ne bi sadili na svoj vrt. Strupena je le pri zaužitju in ne pri njenem občudovanju ali dotiku. Je čudovita in dišeča poznopomladanska lepotica, ki si zasluži prostor na sončnih delih vrta. Je enostavna za gojenje, saj jo lahko vzgojimo v izredno lep okrasni grmiček, ki zdrži sušo in sonce. Če jo pravilno obrezujemo na kroglo ali v stožčaste oblike oziroma le skrajšamo štrleče veje, ki so značilne za njeno naravno rast, dobimo en sam cvetoč grmiček. Zaradi svojega pocvitanja pa bo popestrila še zgodnjepoletni ali morda celo jesenski vrt. Nizke in kroglaste oblike šmarne detelje lahko najdemo tudi v naravi, kjer jih oblikuje divjad s svojim obžiranjem tako, da nastanejo zgoščeni cvetoči grmiči. Če oblike iz narave prenesemo na vrt, smo s tem vanj ujeli delček najlepše narave.

pocvitanja rastline skozi vso rastno sezono je tudi zelo različna.

Menimo sončne lege

isteta dve podvrsti grmičaste šmarne detelje. Podvrsta kratkopecljate cvetove, velike do 2 cm. Pri njej sta cvetova združena. Druga podvrsta *C. emerusa* ima nekoliko manjše cvetove in na daljših pecljih. Druženih več cvetov, kar ji v času cvetenja daje le še lepšo podobo. Na domačem vrtu je šmarna detelja zelo primerna za zasajanje na soncu izpostavljenih ležajev. V notranjosti Slovenije ji moramo zagotoviti apnenki omogoča več drenaže in toploto. Na obali pa raste tudi v hladnem flišu. Na mnogih flišnih strmih pobočjih je dober stabilizator terena, kar potrjuje tudi njena korenina.

Hkrati za uživanje strupena

je zelo medovita rastlinska vrsta, hkrati pa tla obogati, kar je značilnost vseh metuljnic. Poleg tega jo v vrtnarstvu ponekod uporabljajo za spodbuditev umetne kulture in povečano odvajanje vode in kot zdravilo za krepitev tal. Spremenjene zdravilne lastnosti so sicer potrdile tudi klinične raziskave, a pozor – rastlina je strupena, zato jo ne uporabljajte za medicinske namene.

Odkrili kar nekaj aktivnih snovi, ki so uporabne tudi v industriji. Med njimi so na primer glikozidi, furanokumarini, karolini, katarini in še nekateri drugi. Venjavilnih snovi še ne pomeni, da lahko za zdravljenje uporabimo ekstrakte posameznih delov rastline. Znanje o primernih zdravilnih pripravkih v zdravstvene namene se je namreč v času zdravljenja izgubilo in kaj hitro se lahko zgodi, da se zaradi uporabe tudi smrtno dozo. Zaradi tega imamo dandanes v vrtnarstvu bolj sintetična zdravila z natančnimi odmerki klinično preverjenih snovi, ki so primerne za zdravljenje. Tako ni potrebno pripraviti rastlinskih izvlečkov šmarne detelje, saj lahko poleg sicer zdravilnih substanc zaužijemo tudi strupeno lahko celo smrtno nevarne. Dobro je tako vedeti, da je uporaba eksperimentiranja z omenjeno vrsto izredno nevarno.

Vabljeni v Botanični vrt Univerze v Ljubljani, ki je v spomladanskem času odprt vsak dan od 7.00 do 19.00, rastlinjak pa od 10.00 do 16.45.

Več informacij na www.botanicni-vrt.si